గ్రామ పునర్నిర్మాణం

౧

ఇటువంటి విషయాలమీద ఎవరైనా వ్యాసాలు రాసినా ఉపన్యాసాలిచ్చినా నమ్మకండి. నేను బి. ఏ. చదువుతుండగా ఈ "విలేజ్ రీకన్‌స్ట్రక్షన్" అనే మాట మొదటిసారి విన్నప్పు డదేమిటో అర్థంకాలేదు. అది ఆరోజు హాస్టల్లో డిబేటుకు సబ్జక్టు. అయితేనేం? నలుగురూ అనుకుంటున్నదీ విని విషయం అర్థంచేసుకోవటమేకాక నేనుకూడా మాట్లాడటానికి తయారయి ఒక పదినిమిషాలపాటు ఊపిరిసలపకుండా ఉపన్యాసం ఇచ్చి, కనీసం అరడజను పర్యాయములైనా "హియర్! హియర్!" అనిపించుకుని మరీ ఇవతలపడ్డా.

చెప్పొచ్చిం దేమిటంటే ఉపన్యసించటం అంత సులభం. లాయరు గట్టివాడైతే అన్యాయాన్ని న్యాయంకన్న న్యాయంగా కనపరచగలిగినట్టుగానే కాస్త మాటకారయితే అడ్డమైనదాన్నిగురించీ మాట్లాడి మన జీవితం యావత్తూ దానితోనే ఉందని నిరూపించవచ్చు. ఈ గ్రామపునర్నిర్మాణం అనేదాన్ని గురించే ఎవరైనా మాట్లాడుతుంటే ఒక్క-పర్యాయం వినండి! గాంధీ మొదలైన లీడర్లంతా కడమవ్యాపకాలన్నీ కట్టిపెట్టి గ్రామాలసంగతి ఎందుకు చూడరా అనిపిస్తుంది. తెలీ కడుగు తాను, ఇప్పుడు మనగ్రామాలకేం? పట్టణాల్లో ఉన్నట్టు మునిసిపల్ ఎన్నికలు, ఖూనీలులేవు; వెర్రిఖర్చులేదు.

గ్రామాలకు బురదా, చవుడూ మొదలైన లోపాలు లేవనను. కాని పల్లెటూరివాళ్ళచేత అవి లోపాలని ఒప్పించండి చూస్తాం! పోనీ పల్లెటూరివాళ్ళకు వాళ్ళ కష్టసుఖాలే ఎరుకలేనంత దుస్థితి వచ్చిందని ఎవరన్నా దయదలిచి "గ్రామపునర్నిర్మాణ" నిర్వహణం పూనిరా, అది పూర్తిఅయేసరికి పొద్దుగూకి ప్రళయానికి వేళవుతుంది. వెధవది! - మా సూరాయివంటి మేధావికి పల్లెటూళ్లో బాడ్మింటనుక్లబ్బు ఏర్పాటుచేసేసరికి తలప్రాణం తోకకొస్తే-క్షమించండి! పొరపాటున కథను చివర అందుకున్నాను.

౨

తమ అనుజ్ఞఅయితే ఇప్పుడు కథ సరిగా మొదలు పెడతా.

నేను బి. ఏ. చదివేరోజుల్లో అనేకరహస్యాలు గ్రహించా. ఒకదాన్నిగురించి ఇంతకుముందే మనవి చేశా. మరొక టేమిటంటే పల్లెటూరిపట్టులకు చెందిన సౌందర్యాన్నిగురించిన రహస్యం పల్లెటూళ్ళ ననుసరించుకుని సౌందర్యం ఉంటూఉన్నదన్న విషయం నాకు తట్టకపోవటంలో నాతప్పేమీలేదు. అది నాకళ్ళ ఎన్నడూ పళ్ళేదు బురద, చవుడు మొదలైనవంటారా? అవైతే విరివిగానే చూశాను. ఎంత గుడ్డికబోదైనా చూడకుండా ఉండలేడు. ఈ సౌందర్యం ఏదైతే ఉందో అది బొత్తిగా నామీద శీతకన్నువేసి ఎన్నడూ నాకళ్ళబడ్డ పాపానైన్నా పోయిందికాదు పల్లెటూరివాళ్లు బస్తీలను తిట్టి తమగ్రామాలనుగురించి మెచ్చుకుంటున్నప్పుడన్నా ఇందులో ఏదోఉందని పోలేదు నాబుద్ధికి. అదంతా పల్లెటూరివాళ్ల పక్షపాతబుద్ధికింద తోసేశాను. కాని షేక్స్పియర్ మొదలైన మహాకవుల నేంచెయ్యనూ? వాళ్లూ అముక్కే- చెప్తుంటే ఇక నమ్మకపోవటం ఎట్లా? ఆ అనుభవం నేనుకూడా పొందుదామని అభిలాషకలిగి వేసవికాలపు శలవులకు సూరిగారిగ్రామం పోయినా.

సూరాయి నారాకకు చాలా సంతోషించాడు. అది—నారాక—తనకు ఒకవిధంగా చాలా సహాయకారి కాబోతున్నదన్నాడు. అదేమిటంటిని. నాకు సమాధానంచెప్పకుండా వాడు ఒక పెద్ద కొయ్యపెట్టెలోనుంచి నాలుగైదు పాత బాడ్మింటన్ బాటులు తీశాడు.

"వీటి గట్ యావత్తూ ఊడదీసి మళ్లీ అల్లాలి. సాయంతరంలోపుగా రెండుబాటులైనా సిద్ధం చెయ్యాలి" అన్నాడు సూరి.

"చేసి?"

"సాయంత్రానికి ఆడుకోవచ్చు."

"ఎక్కడ?"

"అదంతా ఏర్పాటుచేశాలేరా! పదిహేనురోజుల్నించీ ప్రయత్నంచేస్తున్నా ఈ ఊరివాళ్ళచేత బాడ్మింటన్ ఆడించాలని. నా ఒక్కడివల్ల కాలేదు. కాస్త నువ్వుసహాయంచేస్తివా, ఈఊళ్ళో బాడ్మింటన్ టూర్నమెంటు పెట్టించకపోతే నాపేరు సూరాయికాదు."

సూరాయి నాసహాయం కోరినందుకు సంతోషమయింది.

"సీహాంగంతా ఏది?"

"ఏంకావాలి?"

"నెట్"

"ఉంది." వాడు పెట్టెలోనించి ఒక పాతనెట్ బయటకి తీశాడు.

"ఎక్కడిదిరా ఇది?"

"పిత్రార్జితం."

నాకప్పుడంతా జ్ఞాపకంవచ్చింది. మామేనమామ బెజవాడలో ఉద్యోగంచేస్తున్న రోజుల్లో ఇంట్లో బాడ్మింట నాడుతుండేవాడు స్నేహితులతో.

"ఏర్పాటంతా ఉన్నతరవాత ఎవరుపడితే వారే ఆడతారు—బొట్టుపెట్టి పిలవాలా ఏమిటి?"

"ఆడరాడరు! పల్లెటూరివాళ్ళకు కొత్తవిషయం వస్తే భయం. ప్రతివాడికీ ఆటంతా వర్ణించాను. ఒక్కరోజు ఆడిచూడమన్నాను. ఉహుఁ! మనిద్దరం రెండురోజులపాటు ఆడి వీళ్ళకు భయంపోగొట్టాలి."

"ఒక్కక్షణం ఉండరా, సూరీ! ఇది గ్రామపునర్నిర్మాణంకిందికి వస్తుందంటావా?"

సూరాయి కొన్సేపు మొహంచిట్లించి "రావచ్చు. నాకెన్నడూ తట్టలేదు.కాని నువ్వు చెప్పింతరవాత—" అన్నాడు.

"అయితే నీప్రయత్నంమాను," అన్నా.

సూరి నిర్ఘాంతపోయి "ఏం?" అన్నాడు.

"గ్రామపునర్నిర్మాణం జరగదు. అది కృతజ్ఞతారహితమైనపని. చివరకు నిన్ను వెలికూడావేస్తారు. అనుభవంమీద చెబుతున్నాను విను."

"ఏమిటి నీఅనుభవం?"

"అట్లాఅడుగు చెబుతాను మొన్న డిసెంబరులో కాంతంగారి ఊరువెళ్ళబోతూ బజారులో చొక్కాలూ, అవీ తగిలించుకునే కొయ్యపదార్థాలుంటే చూశావు?--అది పట్టుకుపోయినా. కాంతం, బావా నన్ను చాలా మెచ్చుకుని దాన్ని మేకు కొట్టి గోడకుపరిచి—పల్లెటూరికేషాలు—ఒకబండెడుబట్టలు తగిలించారు స్నానంచెయ్యబోతూ బావ చొక్కా దానికి తగిలించి తువాలుచుట్టుకుని బట్ట దానిమీద తగిలించబోయ్యేటప్పటికి చొక్కారాలింది. అది తిరిగి దానిమీద వెయ్యబోయ్యేటప్పటికి అదంతా బండెడుబట్టలతో సహా కదిలి బావనెత్తిమీదికి అవతరించింది. పైన ఏం చెప్పను? ఆరాత్రే అదిచచ్చి దహనంపొందింది. నన్నటువంటి వస్తువులు తీసుకురావద్దని కాంతం శాసించటం! దాన్నెందుకు తిడతావే నీచవిటిగోడను తిట్టక- అంటే, నీసున్నపుగోడ లేడిచినట్టే ఉన్నాయి అమ్మంది కనక ఎందుకు తలపెడతావు గ్రామపునర్—"

"అందుచేత మనంవెంటనే బాట్లల్లటానికి ఉపక్రమిద్దాం, ఎక్కువ వ్యవధానంలేదు. సాయంత్రానికి బాట్లు సిద్ధంకావాలి" అన్నాడు సూరి చాటంత మొహంతో.

3

మీకెప్పుడన్నా బాటు అల్లించుకోవలిస్తే నా సలహా తీసుకుని అరణాలు పారేశి చాతయిన వాళ్ళచేత చేయించుకోండి మధ్యాహ్నం భోజనంకాగానే ఇద్దరం చెరోబాటూ తీసుకు అల్లటానికి ఉపక్రమించాం మొదటినించీ సూరి నేను వెనకపడుతున్నానని సణుగుతునే ఉన్నాడు. ఎట్లాగోట్లా చేతులన్నీ చించుకుని అల్లటం పూర్తిచేస్తే బాటు పరీక్షచేసి ముళ్లు తప్పుస్థలాల్లో ఉన్నయ్యనీ, బాటు వదులయిందనీ, దాంతో ఆడే కన్న చక్కబాటుతో ఆడటం మంచిదనీ వ్యాఖ్యానం మొదలుపెట్టి కొప్పడేదాకా ఆగలేదు.

"ఒరే. సూరీ! బంతులేవీ? చూశావా? నన్ను నమ్ముకుంటే బాగుపడవు. బంతుల్లేకుండా ఎట్లా ఆడతాం?"

"అన్నీ ఉన్నై. నీతెలివితేటలమీద ఆధారపడలేదు నేనూ. వాటిసంగతి నాకు బాగా తెలుసు."

వాడిమాటల్లోనిస్వారం నేను వినిపించుకోదలచలేదు.

'బాగానేఉందికాని నాకీఆట బాగారాదే! నేను ఒకటిరెండుసార్లు ఆడాలని ప్రయత్నంచేస్తే బాటులోనించి బాలు దూరిపోవటంచూసి నాబాటుకు కంతలున్నయని అందరూ అనుకున్నారు. నాతో ఏంపనవుతుంది?"

"నీతోనే అవుతుంది. చూస్తూఉండు."

అప్పటి కింకా నాలుగైదుగడియల పొద్దుంది నా నెత్తిన బంతీ, బాటులూ, నెట్టూ పడేసి తాను రెండు బొంగులూ, ఒక తవ్వకోలా, టేపూ తీసుకుని సూరి దారితీశాడు. ఊరిబయట చింతలమధ్య కోర్టుకు సరిపోయే చక్కని సమప్రదేశంఉంది. పది పదిహేను నిమిషాలకల్లా సూరి కోర్టు సిద్ధంచేశాడు అవసరమైన గీతలూ అన్నీగీసి గుంటలుతవ్వి, గుంజలు పాతాం.

మొత్తానికి మాసూరి చాతయినమనిషి. అఖిలభారత గ్రామపునర్నిర్మాణమహాసభ ఒకటి ఏర్పాటుచేస్తే బాడ్మింటన్ బ్రాంచికి మాసూరాయి అద్భుతమైన అభ్యర్థుడవుతాడు. ఒకగంటసేపు ఆడి తట్టాబుట్టా నెత్తినేసుకుని ఇంటికివస్తుంటే సూరి "నీ ఆట, మాచ్చికి ఆశ్టే చెప్పకుగాని, నాపనికి బాగా ఉపకరిస్తుంది" అని పైనచెప్పటం మరిచిపోయినాడు.

• మర్నాడు మా ఆటకు ప్రేక్షకులు వచ్చారు! మా ఆట వాళ్ళకు చాలాసంతోషకారణమైనట్టు కనపడ్డది. దానికి కారణం ఆటలో నాకుగల నైపుణ్యమేనని నాకీనాటికి కొద్దిగా అనుమానం ఉండనేఉంది. నన్ను చూసి నవ్వితే నవ్వారుకాని మావాడిప్రయత్నం కొనసాగుతున్నందుకు సంతోషించాను.

ఈవిధంగా రెండురోజులు గడిచింది ప్రేక్షకులు వచ్చి చూసి సంతోషించినవాళ్ళేకాని ఆడేప్రయత్నం ఏమీ చెయ్యలేదు. సూరి ఎవ్వరినీ ఆడమని ఆహ్వానం చెయ్యనైనాలేదు. వాళ్లగలు ప్రేక్షకు లనటానికూడా నాకంత మనస్కరించటంలేదు. వాళ్ళలో ఒకభాగం గొల్లపిల్లలూ, ఇంకోభాగం సంసార్లపిల్లలూ, కొద్దిమంది ఆడపిల్లలూ, ఒకటిరెండు గొడ్లూ, ఒక కుక్కా—దానికి మా ఆటమీస్తే గౌరవంలేదు. వచ్చినట్టువచ్చి ఏదోపనిమీద పోతూండేది—కొన్ని కోళ్లూ అవీకూడా మధ్యమధ్య మాఆటచూసి నవ్వతూ పురుగులేరుకుంటూ అటూ షికారు చేస్తుండేవి.

నే నీపరిస్థితులు సూరితో ముచ్చటించా.

"నువ్వు తొందరపడకు" అన్నాడు సూరి. "నేను వచ్చి ఆడమంటే చస్తేరారు, బెదిరిపోతారు. ఒకరిద్దరు తూగుతున్నారు. బహుశా రేపు ఎల్లుండిలోపల మనకోర్టు కిద్దరు ముగ్గురు మెంబర్లురావచ్చు. అప్పుడు మనంకాస్తా క్లబ్బయి ఊరుకుంటాం."

"వెధవ బాడ్మింటనాడటాని కింతభయమెందుకు, వెనకాడటం ఎందుకు?"

"మనభయాలు మనకులేవా? నువ్వు నీపెళ్లాంతో ఒక్కరోజు ఊరిబయటికి షికారుపోయిరా 'పాపమా? తప్పా?"

"నవ్వరా?"

"ఇక్కడా అదేభయం"

మాఉద్యమానికి మర్నాడు కాస్త జవంకలిగింది.

మామూలుప్రకారం మేమిద్దరం ఆడుతున్నాం. నేనుమాత్రం మామూలుఘోరంలో లేకపోవటంచేత రెట్టింపు ఉత్సాహంతో బంతులు తప్పుతున్నా. ఇంతలో అనుకోకుండా ప్రేక్షకుల్లోనించి ఒకసంసారికుర్రవాడు కోర్టులో జొరబడి నాచేతులో బాటులాక్కొని సూరితో "రావయ్యా! ఆడు; ఒకసెయ్యసూత్తానూ!" అన్నాడు. మాసూరి నన్నుకోర్టులోనించి బయటికి పొమ్మని సంజ్ఞచేశాడు.

ఆరోజునించి వారంలోపల కోర్టులో ఎనిమిదిమంది మెంబర్లమైనాం.అందులో ముగ్గురం బ్రాహ్మలం: నేనూ, సూరీ కలుపుకుని. ఒకరోజున సూరి అందరిని కూర్చోబెట్టి చిన్న ఉపన్యాసంఇచ్చాడు. "ఈఆట పదిమంది ఆడవచ్చు. ఇప్పుడెనిమిదిమందిమైనాం. మనకు మంచి

బాట్లులేవు. బంతులులేవు. నెలకు తలకో రెండణాలు కలిగిన మార్పునిమూరి నాకు చెప్పినప్పుడాశ్చర్యం వేసుకున్నా. మంచిబంతివస్తుంది. రూపాయో రూపాయి వేసింది.
స్నగో పెట్టితే మంచిబాటొస్తుంది. ఈఏర్పాటంతా కొద్దిరోజుల్లో మాకోర్టు కళకళలాడుతున్నది.

చేస్తే మీఆట ఇంకా బాగుంటుంది. మనం ఒకమనిషిని ఎన్నుకుని వాడిచేతికి మనబేడా చందా ఇస్తే వాడే అవసరమైన సదుపాయాలు చేసి నెలాఖరుకు లెక్క చెప్తుతూంటాడు. కాబట్టి మనలోఒకణ్ణిఎన్నుకుందాం. ఏమంటారు? నేను చెప్పినదానికిష్టమైనవాళ్లు చేతులెత్తండి."

ఒకరితరవాత ఒకరు అంతా చేతులెత్తారు. అందరికన్నచివర చెయ్యెత్తినవాణ్ణిచూసి తరవాత నెలరోజులదాకా నవ్వుకుంటునే ఉన్నారు. పల్లెటూళ్ళలో ఇటువంటివి ఊరికేపోవు.

"అంతవరకు బాగానేఉంది ఈపనికి ఎవరుంటారు?"

కాస్సేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. చివరకొక పాతికేళ్ళవాడు మొహం భయంకరంగా పెట్టుకు లేచి "మాకదంతా తెలవండి. డ

ఆంధ్రభూమి

కన్నెఱుంగనినాఁడు కాచిప్రోచితివి,
మేనెఱుంగనినాఁడు మేలుకొల్పితివి,
పదముతోఁ బ్రిలునాఁడు పట్టినిల్పితివి,
నేనెఱుంగనఁటమ్మ! ని న్నాంధ్రభూమి!
పసిపాపనగునాకుఁ బాలిచ్చి పెంచి,
అన్నదమ్ములతోడ నాటలాడించి,
మనసున్నవారితో మాటలాడించి,
నన్నెఱుంగవఁటమ్మ! నాయాంధ్రభూమి!
సంపన్నిధివి నాకు, శక్తివి నాకు,
విమలకీర్తివి నాకు, విద్యవు నాకు,
సౌఖ్యమూర్తివి నాకు, జననివి నాకు
నేనెఱుంగనఁటమ్మ! ని న్నాంధ్రభూమి!
తెలివిఁ దెచ్చిననాఁడె దీవించినన్ను
నామనోరథముపై నాసీనవైతి,
భావహాయంబులు పరువెత్తువేళ
నన్నెఱుంగవఁటమ్మ! నాయాంధ్రభూమి!
గృహదేవతగనిన్నుఁ గీర్తింపఁగంటిఁ,
గులదేవతగనిన్నుఁ గొలువంగఁగంటి,
మాతృదేవతగ నిన్ మన్నింపఁగంటి
నేనెఱుంగనఁటమ్మ! ని న్నాంధ్రభూమి!
అంతరంగము పత్ర, మాత్మ పుష్పంబు,
భవము ఫలం, బనుభవము తోయంబు,
అనుపమానందాప్తి నర్పింతు నిట్లు,
నన్నెఱుంగవఁటమ్మ! నాయాంధ్రభూమి!

—ఆంధ్రపుత్రుఁడు.

కొత్తబాల్లు! కొత్తబంతులు! ప్రతిరోజూ ప్రేక్షకులు. పదముగ్గురు మెంబర్లు. అయిదుగురు బ్రాహ్మణులు, మిగిలినవారు శూద్రులు. మావాడింకోమీటింగుపెట్టి మరిద్దరిని తనుపెట్టేఖర్చులకూ వాటికీ సాక్ష్యంగాఉండటానికి తీసుకుని క్లబ్బులో వాళ్ళకూడా పదవిఇచ్చాడు.

కోర్టుకు పేరువచ్చిందికాని కీర్తి రాలేదు. ఊళ్లోముఖ్యులంతా మాకోర్టును లక్ష్యంచేసినట్టు కనపడలేదు కాని ప్రతిరోజూ సాయంతరంవేళ అరుగులమీద జరిగేమీటింగుల్లో మాకోర్టును గురించి చర్చవస్తున్నదని మాకు తెలుసు.

౪

ఒకరోజు రాత్రి నేనూ, నూరాయణ భోంచేసి చల్లగాలికి అరుగులమీదచేరాం. కొంచెం సేపటికి ముగ్గురునలుగురు బ్రాహ్మణ యువకులు

బ్బంతా మీచేతికేయిత్తాం. మీరేంచేసినాసరే!" వీథివెంటవచ్చి మేంకూర్చున్న అరుగలమీద తిష్టవనికూర్చున్నాడు. అందరూ తలలూపారు. ఆథ వేశారు. ఎందుకంటే ఊరికేనన్నారు మేంవాళ్లని యంకరాకారం ఒకవిధమైన సిగ్గువల్లా, జంకువల్లా లక్ష్యంచెయ్యకుండా మాధోరణిలోనే ఉండగా ఆ

సమూహంలో గుసగుసలుబయల్దేరినై. ఆగుసగుసలు పెద్దవై నలుగురూ ఒక్కసారి బిగ్గరగా మాట్లాడటం మొదలుపెట్టి ఎవరిగొంతులు వారికే వినపడక అంతా ఒక్కసారి చాలించారు. అంతా ఒక్కసారినిశ్శబ్దం.

"ఏమి టీగలభా?" అన్నాను సూరి

వాళ్లు తెలియచేసిన సంగతిది. ఊళ్లో "కొందరు" మాబాడ్మింటన్ కోర్టులో చేరాలనే ఉద్దేశంతో ఉన్నారట. కాని ప్రస్తుతం అంతా శూద్రమేళంగా ఉందని అనుమానిస్తున్నారట అది బ్రాహ్మణసంఘం అయే ఏర్పాటుచేస్తే—

రేపుదయం చెయిస్తానని సూరి వాళ్లను పంపేశాడు.

"మన కిక్కడ బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరసమస్య కూడా ఎదురైనట్టుంది ఏంచేస్తావు? ఉన్నశూద్ర పిల్లల్ని తీసేస్తావా?"

"దీన్లో శూద్రులున్నారన్న ఏడుపుకంటె వాళ్లు పదవుల్లో ఉన్నారని ఏడుపు—నిన్న ఇద్దర్ని ఎన్నుకున్నాంకామూ? బ్రాహ్మడు సంభావన కోసం తిరిగేవుతాడు. ఉద్యోగంకోసం గగ్గుర్తాడు ఆంధ్రుల్లో వెయ్యి, రెండువేల మైళ్లదూరంవెళ్లి అక్కడ కీర్తి సంపాదించినవారు లేకపోలేదు అంతా బ్రాహ్మణులే. "ఇంకా కొంతకాలంవరకూ ఈ రాయబారాలు రాకపోతే మనక్లబ్బులో మరినాలుగు గౌరవపదవులు సృష్టిద్దామని చూస్తున్నాను"

"అయితే బ్రాహ్మణుల కోర్టులో ప్రవేశించి శూద్రులను వెళ్లగొట్టటం అన్యాయంకాదా?"

"అప్పుడుకాని గౌరవంరాదు కోర్టుకు ఈ శూద్రులకూడా బ్రాహ్మణులు కోరుకొచ్చేరి తమను ఉన్నస్థానాలనించి వెళ్లగొట్టింతరవాత కోర్టుకుగూస్తే గౌరవం హెచ్చుతుంది. అదీకాక ఇంకొకటిచూడు. కూలిదొరక్క, ముష్టిదొరక్క దొంగతనానికి తెగబడి జైలుకుపోయినవాడు అన్యాయమనుకుంటాడా, కర్మ అనుకుంటాడా? ఈబ్రాహ్మణులు కోర్టులో చేరినతరవాత శూద్రులను ఊపిరాడదు. వాళ్లు బహుశా ఇంకోకోర్టు లేవదీస్తారు."

సూరిచెప్పిన ప్రతిఅక్షరం నిజమైంది నేనాఊరు వదలివచ్చేటప్పటికి రెండుకోర్టులూ విజృంభిస్తున్నై. కొంతమంది బాగా ఆడుతున్నారు.

౫

తొమ్మిదినెల్లకాలం గడిచింది. తిరిగి ఏప్రిల్ మొదట్లో సూరి మాయింటికొచ్చాడు. తతిమ్మావిషయాలతోపాటు క్లబ్బునుగురించికూడా అడిగాను.

అంతావింటే సూరాయికి క్లబ్బులో ఎక్కువ గౌరవం ఉన్నట్టు తోచలేదు మొదట్లో ఇతరులకు గేమ్ని గురించి ఏమీ తెలీకపోవటంచేత సూరికి నిరంకుశాధికారం ఇచ్చారట కాని తరవాత వాడియిష్టంవచ్చినట్టు చేస్తున్నాడని ఇక తను చాలి చుట్ట మరొకడికి కాపనవి ఇవ్వాలని కదంవాళ్లకు తోచింది. సూరాయికి ఒళ్ళుమండి క్లబ్బు నీనది తనఇష్టం అన్నాడు. కొన్నాళ్లు క్లబ్బు పాడుపెట్టారు. సూరాయి అరుగులమీద ఉపన్యాసాలిచ్చాడు. శూద్రులంతా గొండ్లకోర్టు అద్భుతంగా పనిచేయిస్తున్నారు బ్రాహ్మణు లెప్పుడూ ఇంతేనని తిరిగి కోర్టుపని చెయ్యటం మొదలుపెట్టింది. జరిగిపోయింది. ఇప్పుడు సూరి ఇంకో ఎత్తువేశాట్ట. తలకోరూపాయి ... కప్పులు చేయించి పందాలు పెడతానన్నాడు. కొంతకాలం నించి సూరాయి ఏది చెప్పినా వెక్కిరించటం మొదలుపెట్టారు కొందరు ... ఇప్పుడూ ఆమాటే అన్నారు. అయితే నేను సొంతంగా టూర్నమెంటు పెడతాను ఆడదలుచుకున్న వాళ్ళు ... రోజు ... పల రుసుము చెల్లించి అప్లికేషను రిజిస్టరుచేయించుకోమన్నాడు. క్లబ్బుమెంబర్లమంటు చెప్పటానికి వీలులేదు. మాకీ పందాలు వద్దన్నారు.

"ఇంతకీ కప్పుల కొర్కెరిన్నాచ్చు పాపం గొండ్లకోర్టువాళ్లంతా చెల్లించారుసుమా ఇరవైరూపాయిలు వసూలైనై మనకోర్టువాళ్లు ఒక్కడివ్వలేదు రేపు సాయంత్రంలోపల ఇవ్వకపోతే ఎల్లుండి మాచెస్ లోకి రారు."

"నువ్వంత స్ట్రిక్టుగా ఉండకపోతే ఏంరా? చేతి డబ్బెంత తగులుతుంది?"

“ఏమీ తక్కువ. అసలు కప్పులు మూడూ ఒకవంది రూపాయలతో వచ్చేవే. నేనొకసర్దారుతో మూడూ ముప్పైరూపాయలకు ఖరారుచేశా. అసలెందుకు? రేపు సాయంత్రంలోపల ఇంకో ఇరవైరూపాయలు రాలవూ?” అన్నాడు

సాయంకాలానికి కప్పులు సిద్ధమైనై. రాత్రికి ఇద్దరం సూరిగారూరుచేరాం. తెల్లవారగానే ఊరంతా కప్పులువచ్చిన వార్త వ్యాపించింది జనం గుంపులుగా వచ్చి కప్పులుచూసి పోయినారు. వచ్చిన ప్రతిప్రతి వాడితో మొదటికోర్టువాడు ముఖ్యత్వాన్నిగురించి చెప్పాడు సూరి. అందరూ సూరిని ప్రశంసించేవారే కాని కప్పులుచూడగానే ప్రతివాడిహృదయంలో కామం ప్రవేశించింది కొందరు పెద్దలు ఆర్తితో ఈవిషయం దీర్ఘంగా చర్చించి సమర్థతో మంచిచెప్పి ఒప్పిస్తాం. పందాలు ఇంకా కొన్నిరోజులు నిలిపెట్టి కొత్తగదు విప్పించ” ని కోరారు “అదెప్పటికీ జరగదు మూడుకప్పులూ కొండకోర్టుపోటీకిరావలసిందే” నన్నాడు

నేను సూరిప్రయత్నం నిష్ఫలమౌతున్నదనిబాధ పడుతున్నాను—ఈ పందాలతో సూరికి నష్టం వస్తుందనికాదు, పందాలు రెండుకోర్టువాళ్ళకే జరగవనికాదు మొదటికోర్టువాళ్ళు కూడా పందాలలో పాలుతీసుకోకపోతే సూరి గ్రామపునర్నిర్మాణం చెయ్య లేకపోయినట్టే వాడికది పాడుమీదదెబ్బ. కాని సూ రెందుకు దెబ్బతింటాడు? ఆరోజయిదుగంటలకు సన్నగా పొడుగ్గా ఉన్న ఒకగ్రవాడు పోతూపోతూ వచ్చినట్టు లోపలికొచ్చాడు. కప్పులుచూశాడు. బొడ్డు లోనించి రెండువందలరూపాయలుతీసి తన్ను సింగిల్సుకు వెయ్యమన్నాడు పోతూపోతూ ఈవిషయం మర్నాటి దాకా ఎవరితో చెప్పొద్దన్నాడు. కాబట్టి సూరాయి వచ్చిన ప్రతివాడితోచెప్పాడు. అరగంటతరవాత దృశ్యంచూసి తీరాలి. సూరి డబ్బు రెండుచేతుల్తో వసూలుచేశాడంటే నమ్మండి ఇక కోర్టుమెంబర్లవిషయమా? వాళ్ళను ఒకర్నొకరు చూడ్డానికి టైములేదు ఎప్పుడు సూరి “ఇక తీసుకోను” అంటాడో అనేభయం.

“టూర్నమెంటు” జయప్రదంగా జరిగింది.

—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు.

విరహిణి

ఏమిటంచవే చెలీ!
ఏడనున్నాడో
కరుణించి ఒకసారి
కంటికగపడడే!

తెలిమబ్బు తెరతెరల
తొలగి చిగురించేటి
చందమామ మొలకనో
జాడయేమైన ...ఏమి

కనురెప్ప వాల్చకనే
కాంతుడే రేయెల్ల
ఉసులు కన్నానేమొ
ఊహించుకున్నాను! ....ఏమి.

దేశదేశాలు
దివ్యసౌధాలంటి
తిరిగేటిగాడ్పుకే
తెలియునో వార్త! ...ఏమి.

చిరుతవెన్నెలలోన
చిరునవ్వులోనేమొ
చెబుతున్నదియేమొ
చెవియొగ్గి వినవే! ...ఏమి

చూడవే ఓ చెలీ!
చూడవే! వనలక్ష్మి
తేలియాడుచున్నదే
పలుకంగలేక ....ఏమి.

కాంతుడే కనపడని
కాంతకేమున్నదే?
అడవిగాసిన వెన్నె
లౌను నాబ్రదుకు, ...ఏమి.

—కందుకూరి రామభద్రరావు.